

Jenni Heikkinen

"KAVERIN KANSSA YHDESSÄ TEHTYJÄ ASIOITA"

**Lasten ja vanhempien kokemuksia Mannerheimin
lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaanpiirin kaveritoiminnasta**

**Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Marraskuu 2014**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieskan yksikkö	Aika Marraskuu 2014	Tekijä/tekijät Heikkinen Jenni
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi "KAVERIN KANSSA YHDESSÄ TEHTYJÄ ASIOITA". Lasten ja vanhempien kokemuksia Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaanpiirin kaveritoiminnasta		
Työn ohjaaja Tervonen Harriet		Sivumäärä 31 + 3
Työelämäohjaaja Säily Pirkko		
<p>Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin kaveritoiminta on vapaaehtoistyöhön perustuvaa ennaltaehkäisevää toimintaa, jonka tavoitteena on tarjota toimintaa tarvitsevalle lapselle tai nuorelle vastuuikäinen tai -nuori, joka on mukana hänen arjessaan. Tarkoituksena on viettää aikaa yhdessä, harrastaa tai tehdä muita mielekästä yhdessä. Toiminnan tavoitteisiin kuuluu lapsen itsetunnon vahvistaminen, positiivisten kokemusten tarjoaminen ja sosiaalisten suhteiden luominen.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia kaveritoimintaan osallistuneilla lapsilla ja heidän vanhemmillaan on toiminnasta sekä millaiset toiminnot ovat olleet lapsen toimijuuden kannalta hyväksi havaittuja.</p> <p>Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus, jossa käytettiin aineistokeruumenetelmänä kyselylomaketta. Kyselylomakkeet toimitettiin postitse kaveritoimintaan osallistuneille perheille. Vanhemmille laadittiin kyselylomake, joka sisälsi neljä avointa kysymystä. Lapset saivat valita vastaustavaksi pienen kirjoituksen tai piirroksen. Tutkimukseen osallistui kolme vanhempaa ja neljä lasta.</p> <p>Tutkimustuloksista kävi ilmi, että perheillä on positiivisia kokemuksia kaveritoiminnasta. Toiminnallisuuden merkitys nousi vahvasti esille sekä vanhempien, että lasten vastauksista. Lapset ja vanhemmat kokivat liikunnalliset toiminnot hyvin tärkeiksi. Vanhemmat myös kokivat, että kaveritoiminnasta on ollut hyötyä lapsilleen. Opinnäytetyö osoitti, että kaveritoiminnan yleisiä tavoitteita on saavutettu.</p>		

Asiasanat

itsetunto, kaveritoiminta, vapaaehtoistyö, tukihenkilö

ABSTRACT

<p>Unit CENTRIA University Of Applied Sciences</p>	<p>Date November 2014</p>	<p>Author/s Heikkinen Jenni</p>
<p>Degree programme Degree programme in Social Services</p>		
<p>Name of thesis "DOING THINGS TOGETHER WITH A FRIEND". The experiences of children and parents on the friend activity of Mannerheim league for child welfare in Northern Ostrobothnia</p>		
<p>Instructor Tervonen Harriet</p>		<p>Pages 31 + 3</p>
<p>Supervisor Säily Pirkko</p> <p>The friend activity of Mannerheim League for Child Welfare, Northern Ostrobothnia is based on voluntary work. The Friend activity is a preventive activity whose aim is to support children by providing them a responsible adult or youth who would be actively involved in the child's everyday life. The idea is to spend time together, do different activities, meaningful things together. The objective of the activity is to strengthen the child's self-esteem, to offer positive experience and to build up social relationships.</p> <p>The aim of this thesis was to study the experiences of families of the friend activity and what kinds of activities were considered good for children's human agency.</p> <p>This thesis was qualitative. A questionnaire was sent to families who had taken part in the friend activity. Parents answered four open questions and children could choose to answer writing or drawing. Altogether three parents and four children replied to the questionnaire.</p> <p>The research results showed that families have positive experiences about the friend activity. Both the parents' and children's answers told about the importance of functionality. Children and parents considered sporting activities important. In addition, parents thought that the friend activity is helpful for their children. This thesis showed that the friend activity has reached its general objectives.</p>		
<p>Key words friend activity, self-esteem, support person, voluntary work</p>		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 AIEMMAT TUTKIMUKSET	2
3 KAVERITOIMINTA	3
3.1 Kaveritoiminnan perusajatus	3
3.2 Vapaaehtoistyö	5
3.3 Tukihenkilötoiminta vapaaehtoistyön muotona	7
3.4 Aikuisen ja lapsen välinen tukisuhde	8
4 ITSETUNTO	10
4.1 Lapsen itsetunto	10
4.2 Itsetunnon vaikutus ihmisen toimintaan	12
4.3 Lapsen osallisuus ja toimijuus	13
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TEHTÄVÄT	15
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	16
6.1 Kyselylomake aineistokeruumenetelmänä	17
6.2 Tutkimuksen eettisyys	18
6.3 Tutkimuksen luotettavuus	19
7 TULOKSET	20
7.1 Lasten vastaukset	20
7.2 Vanhempien vastaukset	22
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	24
9 POHDINTA	27
LÄHTEET	30
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Sosiaali- ja terveysministeriön koordinoimassa, vuosien 2011–2015 toimenpideohjelmassa, yksi tärkeä tavoite on syrjäytymisen ehkäiseminen. Yksi pääteema on lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen. Perheiden ja lasten hyvinvointiin pyritään kiinnittämään huomiota siten, että mahdollisiin ongelmiin puututtaisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsille ja nuorille on nykypäivänä tarjolla erilaisia tukihenkilöpalveluita eri järjestöistä. Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin järjestämä kaveritoiminta on ennaltaehkäisevää toimintaa niille perheille, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaita.

Opinnäytetyö käsittelee Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin järjestämää kaveritoimintaa, joka perustuu vapaaehtoistyöhön ja tukihenkilötoimintaan. Kaveritoiminta on uutta Ylivieskassa, joten siitä ei ole aiempaa tutkimustietoa. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa perheiden kokemuksia kaveritoiminnasta. Esille tuodaan sekä vanhempien, että lasten kokemuksia. Tutkimukseen osallistuvat lapset ovat ala-asteikäisiä eli 7-12-vuotiaita. Tarkoituksena on saada näkemystä siitä, millaisena perheet ovat kokeneet kaveritoiminnan. Opinnäytetyön teoriaosuus rakentuu kaveritoiminnan tavoitteista ja sisällöstä. Kaveritoimintaa avataan tukihenkilötoiminnan ja vapaaehtoistyön käsitteiden kautta. Esille tuodaan lapsen itsetuntoon vaikuttavia seikkoja, koska kaveritoiminnan yksi keskeinen tavoite on lapsen itsetunnon vahvistaminen. Kaveritoiminta perustuu paljon toiminnallisuuteen. Tukikaveri tekee asioita yhdessä lapsen kanssa, esimerkiksi erilaisten harrastusten muodossa. Teoriassa selvitetään myös seikkoja lapsen osallisuudesta ja toimijuudesta.

2 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Tarja Hannola Rovaniemen ammattikorkeakoulusta on tehnyt opinnäytetyönään tutkimuksen Tukihenkilöverkko Lapin lapsiperheille- projektista. Hannolan tutkimustehtävänä on ollut selvittää, millaista tukea tuettavat lapset ja heidän vanhempansa ovat saaneet osallistuessaan TULA- projektin tukihenkilötoimintaan. Tutkimuksessa on esillä sekä vanhempien, että lapsien kokemuksia. Opinnäytetyössä on käytetty puolistrukturoitua teemahaastattelumenetelmää.

Hannolan tutkimuksessa tulee ilmi, että tukihenkilötoimintaan osallistuneet perheet ovat saaneet sosiaalista tukea toiminnallisen, tiedollisen, emotionaalisen ja aineellisen tuen muodoissa. Tuettavat lapset kokivat erityisen tärkeäksi toiminnallisen tuen. Tutkimustulokset kertovat myös siitä, että ammatillisesti ohjattu vapaaehtoinen tukihenkilötoiminta on merkityksellinen tukimuoto ennaltaehkäisevässä työssä. (Hannola 2012.)

Alisa Puustinen arvioi työssään Sukupolvet verkoksi ja Välittävät sukupolvet – hankkeiden onnistumista. Hankkeet perustuvat aikuisystävätoimintaan ja ehkäisevän lastensuojelun vapaaehtoistoimintaan. Arvioinnista käy ilmi, että kyseiset toiminnot ovat olleet hyödyllisiä ja onnistuneita kaikkien osapuolten kohdalla (lapset, vanhemmat, vapaaehtoiset). Lapset ovat kokeneet saaneensa toiminnan kautta muun muassa uusia harrastuksia, kokemuksia, yksilöllistä huomiota, aikaa ja aikuisen mallin. Vanhemmat kokivat saaneensa toiminnan ansiosta aikaa itselleen ja luottamuksen, että oma lapsi on hyvässä seurassa. Vapaaehtoiset kokivat toiminnan itselleen merkitykselliseksi ja tuovan omaan elämään vaihtelua. (Puustinen 2009.)

3 KAVERITOIMINTA

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on valtakunnallinen kansalaisten järjestö, jonka tavoitteena on toimia lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyväksi. Järjestö on perustettu vuonna 1920. Mannerheimin lastensuojeluliiton päämääränä on taata jokaiselle lapselle hyvä, onnellinen ja turvallinen kasvuympäristö. Vanhemmuutta pyritään myös tukemaan ja arvostamaan. Vapaaehtoistyö nousee tärkeäksi arvoksi. (Säily 2012.)

3.1 Kaveritoiminnan perusajatus

Kaveritoiminta on vapaaehtoistoimintaa, jonka tavoitteena on antaa jokaiselle toimintaa tarvitsevalle lapselle ja nuorelle oma vastuuikäinen tai nuori, joka on mukana hänen arjessaan. Tarkoituksena on viettää aikaa yhdessä, harrastaa tai tehdä muuta mielekästä yhdessä. Kaveritoiminta on ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen toimintaa, johon eivät voi osallistua lastensuojelun asiakkaat. (Säily 2012.)

Kaveritoiminnan tavoitteena on vahvistaa lapsen tai nuoren itsetuntoa. Tämä saavutetaan tarjoamalla positiivisia kokemuksia, antamalla hyvää palautetta ja auttamalla lasta luomaan sosiaalisia suhteita ja verkostoja. Tukikaveri kannustaa lasta tai nuorta löytämään paikkansa yhteiskunnassa. Ennen kaikkea kaveritoiminnassa on kyse turvallisesta ja luottamuksellisesta lapsen ja aikuisen välisestä vuorovaikutussuhteesta. Kaveritoiminnassa avainasemaan nousee erityisesti toiminnallisuus. Tukikaveri pyrkii tekemisen kautta tarjoamaan lapselle positiivisia kokemuksia. Lapsi saattaa heikon itsetuntonsa vuoksi vähätellä itseään

ja taitojaan, joten siksi on tärkeää keskittyä hänen vahvuuksiinsa. Positiivisten kokemusten kautta lapsi voi saada lisää rohkeutta ja itseluottamusta. (Säily 2012.)

Kaveritoiminnan kohderyhmänä ovat peruskouluikäiset eli 7-15-vuotiaat tytöt ja pojat, jotka ovat vaarassa syrjäytyä tai kokevat itsensä yksinäisiksi. Toive kaverin saamisesta voi tulla lapselta itseltään, vanhemmilta, koululta tai perhetyön kautta. Pohjois-Pohjanmaan piirin kaveritoiminta on tehty yhteistyössä koulujen kanssa. Opettajia on informoitu kaveritoiminnasta ja he ovat voineet suositella sitä tietyille oppilaille, joille palvelu voisi olla tarpeellinen. Tutkimukseeni osallistuvat lapset ovat tulleet kaveritoimintaan mukaan juuri koulun kautta. Opettaja on havainnut ongelmia, joihin kaveritoiminnan avulla voitaisiin ehkä vaikuttaa. Myös vapaaehtoiset tukikaverit on löydetty oppilaitosten kautta, innostamalla sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita osallistumaan toimintaan. Toimintaan osallistumalla on mahdollista saada opintopisteitä. (Säily 2012.)

Tukikaverina voi toimia 16 vuotta täyttänyt henkilö. Hänen on myös osallistuttava kaverikurssille, jonka aikana käydään läpi toiminnan sisältöjä. Kun kurssi on käyty, voi aloittaa tukikaverina. Tukikaveri toimii omalla vapaa-ajallaan ja sitoutuu toimintaan sen verran, kuin itsestä tuntuu hyvältä. Tärkeää on kuitenkin noudattaa sovittuja tapaamisaikoja. Tukikaverilta odotetaan kiinnostusta toimia lasten ja nuorten kanssa, empatiakykyä, aitoa läsnäoloa ja sitoutumista toimintaan sekä oman elämäntilanteen selkeyttä. Tukikaveria sitoo myös vaitiolovelvollisuus perheen asioita koskien. Tukikaveri joutuu työssään käyttämään omaa persoonaansa työvälineenä. Tukisuhteen muodostumista ja lapsen luottamuksen muodostumista helpottavat tukikaverin aitous ja aito läsnäolo. Tukikaveri ei ole lasten- tai kodinhoitaja tai terapeutti vaan lapsen tai nuoren "ystävä" ja tukija. (Säily 2012.)

Ensimmäisessä tapaamisessa ovat mukana perhe, tukikaveri ja kaveritoiminnan kouluttaja. Tapaamisen tarkoituksena on laatia säännöt ja suunnitella toimintaa. Lopuksi tehdään myös kirjallinen sopimus. Tukikaveri tapaa lasta tai nuorta 1-2 viikon välein noin kaksi tuntia yhtäjaksoisesti. Toiminnan kesto voi olla ennalta sovittua tai se voidaan lopettaa, kun koetaan, ettei lapsi enää tarvitse sitä. Myös tukikaveri voi purkaa sopimuksen painavista syistä johtuen, esimerkiksi oman elämäntilanteen muuttumisen vuoksi. (Säily 2012.)

Kavereilla on lapsen elämässä suuri merkitys. Ensimmäiset läheiset ihmissuhteet syntyvät perhepiirissä, mutta siirryttäessä päivähoitoon ja kouluun, lapsi alkaa solmia uusia ihmissuhteita. Läheiset ihmiset rakentavat palautteellaan yksilön käsitystä itsestään. Lapsuuden ihmissuhteilla on suuri merkitys tulevaisuudessa, koska niiden avulla lapsi oppii toimimaan muiden kanssa. (Aho & Laine 1997, 177.) Kaveritoiminnan yksi tavoite on luoda sosiaalisia suhteita ja verkostoitumista. Tukikaverin tärkeä tehtävä on olla lapsen rinnalla kulkija ja rohkaista lasta luomaan uusia ihmissuhteita. (Säily 2012.)

3.2 Vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyö tapahtuu kolmannella sektorilla. Sitä voidaan kutsua myös voittoa tavoittelemattomaksi sektoriksi tai hyväntekeväisyyssektoriksi. Se voidaan määritellä vuorovaikutukselliseksi ja organisoiduksi auttamis- ja tukitoiminnaksi, jonka tavoitteena on henkisen ahdingon lievittäminen tai elinoloissa olevan puutteen korjaaminen. (Lahtinen 2003, 11.) Toisaalta vapaaehtoistyö voidaan määritellä myös ihmisten ja yhteisöjen hyväksi tehdyksi toiminnaksi, josta ei makseta palkkaa, jota ei pidetä velvollisuutena omaisia kohtaan, eikä ole pakon edessä tehtyä (Säily 2012). Vapaaehtoistoiminta perustuu yksilön omaan valintaan

toimia vapaaehtoisena. Toiminta tapahtuu kuitenkin yleensä jonkin organisaation alaisuudessa. Vapaaehtoistoiminta eroaa siis arkisesta lähimmäisen auttamisesta siten, että taustalla on esimerkiksi jokin järjestö, jonka arvoja ja tavoitteita vapaaehtoinen noudattaa. (Eskola & Kurki 2001, 16.)

Vapaaehtoistoimintaan kuuluu vahvasti niin sanotun tavallisen ihmisen tieto ja taito. Kuka tahansa voi siis koulutustaustastaan huolimatta toimia vapaaehtoisena. Oma ammattiosaamistaan voi kuitenkin hyödyntää toiminnassa. (Säily 2012.) Toiminta, johon vapaaehtoinen osallistuu, on yleensä henkilökohtaisesti merkitsevää ja antaa sisältöä auttajan elämään (Lahtinen 2003, 13). Vapaaehtoistyössä oleellista ei kuitenkaan ole oma hyöty, vaan muiden auttaminen. (Porkka 2009, 62). Vapaaehtoistoiminta vaatii myös sitoutumista tekemäänsä työhön. Vapaaehtoisen on oltava luotettava ja työ vaatii usein myös vaitiolovelvollisuutta, kun kyseessä on ihmisten kanssa toimiminen. (Säily 2012.)

Vapaaehtoistyö ja ammattityö täydentävät parhaimmillaan toisiaan, mutta tulee muistaa se, että vapaaehtoistyö ei korvaa ammattiapua. Joissakin tilanteissa vapaaehtoistyö voi kuitenkin olla parempi vaihtoehto kuin ammattiapu. Vapaaehtoinen voi tarvittaessa ohjata tuettavansa ammattilaiselle, jos tilanne sen vaatii. (Porkka 2009, 68.) Vapaaehtoinen toimii työssään maallikkona, jonka hyvinä puolina nähdään palkattomuus ja niin sanottu inhimillisuus. Vapaaehtoisen ei tarvitse olla samanlaisessa roolissa, kuin ammattilaisen, joten tuettavan voi olla helpompi lähestyä auttajaansa. (Porkka 2009, 72.)

3.3 Tukihenkilötoiminta vapaaehtoistyön muotona

Tukihenkilötoiminta on yleinen vapaaehtoistoiminnan muoto. Toimintaa voivat järjestää esimerkiksi kunnat ja sosiaali- ja terveysalan järjestöt. Tukihenkilöt voivat työskennellä esimerkiksi lasten ja nuorten, sairaan ihmisen, vanhuksen tai vammaisen kanssa. Vapaaehtoistoiminnalla on tärkeä osa yhteiskunnan auttamisjärjestelmässä. Yhteiskunnan auttamisjärjestelmään kuuluvat osa-alueet: henkilökohtainen (perhe, ystävät), vapaaehtoinen (tukihenkilöt) ja julkinen (ammattiapu). Vapaaehtoinen auttamistyö täydentää ja tukee sosiaalialan työtä. (Korhonen 2012, 7-8.) Tukihenkilötoiminta eroaa muusta vapaaehtoistoiminnasta, koska se on yksilöllisempää ja se on hyvin lähellä ihmisten arkista elämää sekä vaatii vahvempaa sitoutumista. (Ruskomaa, Nordlund, Euramaa & Virtanen 2001, 12.)

Ihmiset saavat toinen toisiltaan sosiaalista tukea. Myös tukihenkilötoiminnassa on tästä kyse. Sosiaalisella tuella on suuri merkitys ihmisen elämänhallintakykyyn ja terveyteen. Sosiaalisella tuella on useita sisältötekijöitä, mutta nostan nyt esille vain tukihenkilötoimintaan yhteensopivat. Yksi sosiaalisen tuen muoto on tunnetuki, jolla tarkoitetaan arvostusta ja myötätuntoa sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Sosiaaliseen tukeen liittyy myös yhdessäolo ja myönteinen vuorovaikutus. Tärkeät tekijät ovat perhe ja ystävät. (Ojala & Uutela 1993, 59–60.)

Tukihenkilöillä voi olla monenlaisia motiiveja ryhtyä vapaaehtoistyöhön. Hyvin yleinen syy on auttamisen halu. Kuitenkaan syyt eivät aina ole täysin epäitsekkeitä, vaan jotkut voivat lähteä mukaan toimintaan myös hakeakseen elämäänsä jotain sisältöä mielekkään tekemisen muodossa. Vapaaehtoistoiminta voi olla myös väylä vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin. (Korhonen 2012, 12.) Tukihenkilön tärkein työväline on oma persoona, joten on mahdollista, että

tunteet voivat nousta pintaan myös tukihenkilöllä. Tukihenkilö voi päästä hyvinkin lähelle tuettavansa maailmaa ja tuntea myös sen itselleen läheiseksi ja jopa raskaaksi. Siksi onkin hyvin tärkeää, että tukihenkilö osaa pitää tukisuhteen tarpeeksi erillisenä, eikä myöskään sekoita tuettavan tunteita omiinsa. Tukihenkilöllä saattaa herätä myös negatiivisia tunteita esimerkiksi tuettavan käytöksestä johtuen tai jos tuettavan tilanne ei kohene tuesta huolimatta. Tällaiset tunteet ovat sallittuja, mutta tukihenkilön on osattava käsitellä niitä ja suhtautua niihin avoimesti. (Minä tukihenkilönä-artikkeli 2012.)

3.4 Aikuisen ja lapsen välinen tukisuhde

Aikuisen ja lapsen välinen tukisuhde muodostuu hiljalleen tapaamisten myötä. Tukisuhteen alussa tukihenkilö on aktiivisempi osapuoli. Aito kiinnostus lapsesta, juttelu lasta kiinnostavista asioista ja aloitteidenteko auttavat tukisuhteen kehittymistä. Tärkeää tukisuhteen muodostumisen kannalta on luottamuksen syntyminen. Kun lapsi alkaa luottaa tukihenkilöönsä, on saavutettu jo paljon. (Korhonen 2012, 49.)

Aikuisen ja lapsen välisessä tukisuhteessa on kyse aikuisen ja lapsen kohtaamisesta, jonka tavoitteena on vahvistaa lasta. Lapsen vahvistavassa kohtaamisessa tärkeää on, että aikuinen kunnioittaa ja arvostaa lasta. Myös aikuisen luotettavuudella ja huolenpidolla on suuri merkitys. Aikuisen ja lapsen välisessä kohtaamisessa aikuisella on suurempi vastuu elämäkokemuksensa ja roolinsa vuoksi. Lapsen tulisi kohtaamisessa tuntea tilanne turvalliseksi ja siksi aikuisen tehtävänä on ylläpitää tätä tunnetta, vaikka lapsen käytös aiheuttaisikin ristiriitaisia tuntemuksia. Hyvä kohtaaminen aikuisen kanssa on lapselle hyvin tärkeää, koska lapsi peilaa näitä kokemuksia käsityksiin itsestään ja

ympäristöstään. Vahvistava kohtaaminen rohkaisee lasta olemaan oma itsensä. (Mattila 2011, 18–19.)

Tukihenkilö voi antaa lapselle mahdollisuuden irtaantua hetkeksi kodistaan ja edistää näin lapsen luontaista itsenäistymistä. Lapsen voi myös olla helpompi puhua perheen ulkopuoliselle aikuiselle kodin tapahtumista ja omista ajatuksistaan. (Porio & Porio 2002, 120–121.) Tukisuhteessa lapsi on kahden tukihenkilönsä kanssa ja saa jakamattoman huomion tukijaltaan. Lapselle tukihenkilö on aikuinen, joka on olemassa häntä varten ja ottaa hänet huomioon. (Korhonen 2012, 39.) Tukihenkilön ja tuettavan välillä on aina ainutkertainen vuorovaikutussuhde. Suhde on tasavertainen, vaikka selvät tukijan ja tuettavan roolit ovatkin havaittavissa. (Pennanen & Huttunen 2004, 9.) Aikuisen ja lapsen välinen tukisuhde kehittyy arkisten kohtaamisten myötä. Lapsen tukihenkilö kulkee rinnalla, tekee lapsen kanssa yhdessä asioita ja jakaa lapsen elämän kokemuksia iloiseen ja suruineen. (Korhonen 2012, 10.)

Tuettavat lapset voivat tarvita hyvin erilaista tukea. Niinpä tukihenkilönkin rooli voi olla hyvin moninainen. Tukihenkilö voi esimerkiksi harrastaa liikuntaa yhdessä lapsen kanssa. Kouluikäiset lapset ovat luonnostaan liikkuvaisia ja toiminnasta kiinnostuneita. Liikunta kehittää lapsen motoriikkaa ja voi auttaa purkamaan negatiivisia tunteita sekä kehittää itsetuntoa. Voi myös olla, että lapsella ei ole harrastuksia. Lapsi voi turvallisesti kokeilla erilaisia harrastuksia yhdessä tukihenkilön kanssa. Tuettavilla lapsilla voi usein olla huono itsetunto, jota tukihenkilö voi positiivisella palautteellaan ja kannustamisella parantaa. Tukihenkilö voi olla lapselle myös kuuntelija. Kun tukisuhde on tarpeeksi luottamuksellinen, voi lapsi kertoa henkilökohtaisista asioistaan tukihenkilölle. (Korhonen 2012, 41–43.)

4 ITSETUNTO

Itsetunto on psykologinen termi, jolla tarkoitetaan ihmisen käsitystä omasta arvostaan. Se on myös persoonallisuuden ominaisuus ja osa minäkuva. Puhutaan usein hyvästä ja huonosta itsetunnosta. Hyvä itsetunto on totuudenmukainen minäkuva ja ihminen pystyy tuolloin näkemään omat hyvät ja heikot puolensa. (Vilkko-Riihelä 2006, 577.) Toisaalta itsetunto voidaan määritellä sisäiseksi, ja näkymättömäksi ominaisuudeksi. Voidaan sanoa, että itsetunto on jokaisen ihmisen korvien välissä oleva ajatus, joka on jatkuvasti muuttuva. Vaikka se onkin ”näkymätön”, se on jatkuvasti läsnä ihmisen elämässä. Itsetunto vaikuttaa sekä ihmiseen itseensä sekä siihen, kuinka muut ihmiset suhtautuvat häneen. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2008, 12.) Usein unohdetaan, että hyvää itsetuntoa on myös muiden ihmisten arvostaminen. Kun ihmisellä on hyvä itsetunto, hän pystyy näkemään myös toisen onnistumisen ja kehuaan hänen menestystään. Toisen ihmisen menestys ei ole uhka omalle osaamiselle, eikä sitä ei yhdistetä omaan alemmuuteen. Heikko itsetuntoinen ihminen voi kokea itsensä huonommaksi nähdessään toisten vahvuudet. (Keltikangas-Järvinen 2010, 19.)

4.1 Lapsen itsetunto

Lapsen itsetunto voidaan usein havaita hänen olemuksestaan. Lapsi, joka arvostaa itseään, näyttää usein ulospäin ystävälliseltä, joten ystävienkin saaminen on helpompaa. Itseään arvostava lapsi osaa toimia sekä yksin, että ryhmässä. Hyvä itsetunto auttaa lasta olemaan oma itsensä ja ottamaan myös muut lapset huomioon. Kun taas lapsella on heikko itsetunto, hän vetäytyy helposti ryhmästä ja saattaa joutua jopa kiusatuksi. Huono itsetunto saattaa myös johtaa siihen, että

lapsi alkaa alistaa muita lapsia. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2008, 14–15.)

Monen lapsen hartain toive on, että olisi oma paras kaveri. Jos lapsi kokee, ettei ole ystäviä, hän jää helposti ulkopuoliseksi ja kokee itsensä huonoksi. Lapsi kokee, että vika on hänessä itsessään, koska kukaan ei halua olla hänen ystävänsä. Aikuisella on kuitenkin mahdollisuus auttaa lasta luomaan ystävyysuhteita ja vahvistaa lapsen itsetuntoa. (Kinnunen 1992, 146.) Lapsuuden aikana ihminen huomaa ympärillään olevan erilaisuuden. Erilaisuus voi aiheuttaa torjumista, mutta myös hyväksymistä. Lapsen käsitys omasta arvosta kehittyy ihmisten parissa koettujen hyväksynnän ja torjumisen kokemusten kautta. (Valjakka 2012, 21.) Erityisesti lapsen suhde vanhempiinsa vaikuttaa lapsen itsetuntoon. Hyvä itsetunto rakentuu rakastavasta ja hyväksyvistä ilmapiiristä kotona. Vanhempien on hyvä asettaa lapselle rajat, mutta sellaiset, että lapsi kokee arvoaan kunnioitettavan. (Valjakka 2012, 23.)

Itsetunnon vahvistumisen kannalta on tärkeää, että lapsen elämässä olisi edes yksi turvallinen ja luotettava aikuinen, joka näkee lapsessa positiivisia puolia ja kannustaa lasta elämän eri tilanteissa. (Mattila 2011, 19). Lapsen hyvän itsetunnon kehittämiseen voidaan vaikuttaa siten, että sekä kotona, että koulussa keskityttäisiin lapsen onnistumisen hetkiin. Jatkuva heikkouksien esille nostaminen ei tee hyvää lapsen itsetunnolle. Myönteinen ja kannustava palaute auttaa lasta kehittämään selviytymis- ja sopeutumiskykyjään. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2008, 16.) Vaikka lapsi epäonnistuisi, on tärkeää, että aikuinen jaksaa kannustaa lasta yrittämään uudelleen. Näin lapsi oppii, että epäonnistuminen on vain väliaikaista ja harjoittelemalla voi onnistua. Kun lapsi onnistuu, aikuisen kehu tuntuu lapsesta todella hyvältä. Erityisesti jos aikuinen kertoo lapsen onnistumisesta muillekin. (Viljamaa 2008, 61.) Koulussa opettajan

antama huomio on lapselle tärkeää. Myös luokan sosiaalisella tuella, onnistumisen tunteilla ja ystävyysuhteilla on suuri merkitys lapsen itsetuntoon. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2008, 16.)

4.2 Itsetunnon vaikutus ihmisen toimintaan

Ihmisen yleinen hyvinvointi on yhteydessä itsetuntoon. Hyvä itsetunto ei varsinaisesti tarkoita suoraan hyvää elämänlaatua, mutta kun ihminen hyväksyy itsensä sellaisena kuin on, näkee hän myös ympäröivän maailman positiivisemmin. Positiivinen elämänasenne auttaa myös tekemään itselle mielekkäitä päätöksiä ja edistää näin elämäntunnetta. Huono itsetunto voi vaikuttaa elämäntunnetta negatiivisesti, jos henkilö kokee, ettei pysty tekemään päätöksiä omaa elämäänsä koskien. Huono itsetunto vaikuttaa usein myös sosiaalisiin suhteisiin. Ihmisten kanssa toimiminen voi tuntua hankalalta ja lisätä alemmuudentunnetta, jos vähättelee jatkuvasti itseään ja näkee toiset itseään parempina. (Keltikangas-Järvinen 2010, 35–37.)

Itsetunnolla on nähty olevan myös vahva yhteys koulumenestykseen. Luottamus itseensä ja omiin vahvuuksiinsa edesauttaa oppimista. (Keltikangas-Järvinen 2010, 40.) Oppilaat, joilla on heikko itsetunto, ovat usein alisuoriutujia koulussa. Tämä johtaa siihen, että nämä oppilaat suhtautuvat kouluun ja opettajiin hyvin negatiivisesti. Heikko itsetunto vaikuttaa suoritustalouteen, joka näkyy koulussa suoritustilanteiden välttelyä ja epäonnistumisen pelkona. Suoritustilanne aiheuttaa lapsessa tunteen, että hänen omaa arvoaan mitataan ja siksi olisi tärkeää onnistua. (Aho 1996, 42–43.)

Lapsen heikko itsetunto voi johtaa lopulta siihen, että lapsi käpertyy itseensä ja vetäytyy sivulle kaikenlaisesta toiminnasta, koska ei uskalla ottaa riskejä tai kokeilla uutta. Kun lapsi ei saa uusia kokemuksia, ei hän myöskään opi uusia taitoja. Tästä syntyy kierre, joka johtaa uusiin epäonnistumisiin ja lapsen itsetunto heikkenee edelleen. Aikuisen tehtävänä on tarjota lapselle onnistumisen kokemuksia ja kannustaa kokeilemaan uutta. (Aho 1996, 46–47.)

4.3 Lapsen osallisuus ja toimijuus

Kun lapsi tuntee kuuluvansa yhteisöön ja kokee tullessa nähdyksi ja kuulluksi, voidaan puhua osallisuudesta. Lapsen etu ja osallisuus kietoutuvat toisiinsa. Aikuisen huolenpito ja suotuisat kasvuolosuhteet ovat edellytys lapsen osallisuuden syntymiselle. Aikuisten vastuulla on, että lapsen aito osallisuus toteutuu. Pelkkä mielipiteen ilmaiseminen ei riitä, vaan lapsen täytyy kokea, että on saanut olla mukana vaikuttamassa itselleen tärkeisiin asioihin. (Nurmi & Rantala 2011, 6.)

Lapsen luovuus ja persoona kehittyvät osallisuuden kokemusten kautta. Erilaiset vuorovaikutukselliset kohtaamiset ihmisten kanssa auttavat lasta löytämään uusia puolia itsestään ja kehittävät osallisuuden tunnetta. Kun lapsi kokee, että aikuinen on aidosti kiinnostunut hänestä ja hänen mielipiteistään, lapsi kokee olevansa arvokas ja tärkeä. Päinvastoin, jos aikuinen kohtaa lapsen vähättelevästi, eikä ole kiinnostunut, lapsi kokee tämän negatiivisesti. Jo pienillä arkisilla asioilla voi olla suuri merkitys lapselle. Oma perhe on lapselle tärkeä osallisuuden kanava, mutta lapsi tarvitsee myös kodin ulkopuolisia aikuisia, jotka antavat mahdollisuuksia osallisuuteen. (Nurmi & Rantala 2011, 14–17, 20–22.) Tärkeää aidon osallisuuden toteutumisessa on se, että lapsi pääsee mukaan toiminnan suunnitteluun ja

toteutukseen. Osallisuus perustuu osapuolten kohtaamiseen, jossa kaikki tulevat kuulluiksi. Osallisuus yhdistää toimijat uuteen yhdessä suunniteltuun toimintaympäristöön. Lapsen on saatava itse päättää aktiivisuutensa taso toiminnassa. Osallisuudessa ei ole aina kyse aktiivisesta osallistumisesta. Myös passiivisempi mukanaolo voi vahvistaa lapsen osallisuuden tunnetta. (Nurmi & Rantala 2011, 140.)

Toiminta ja tekeminen ovat ihmiselle luontaisia tapoja oppia uusia asioita. Yhteys muihin ihmisiin ja asioihin auttavat löytämään uusia mahdollisuuksia. Kun lapsi kokee, että aikuinen on aidosti läsnä, lapsi innostuu itselleen tärkeästä toiminnasta. Nähdyksi ja kuulluksi tullut lapsi on avoin ja lähestyy ihmisiä rohkeasti sekä on innokas osallistumaan toimintaan. (From & Koppinen 2012, 19–20, 25.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TEHTÄVÄT

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kartoittaa perheiden kokemuksia Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin järjestämästä kaveritoiminnasta. Nostan esille sekä vanhempien, että lasten näkökulman. Toiminta on uutta Ylivieskassa, joten tahdon selvittää, millaisia kokemuksia perheillä siitä on. Opinnäytetyötäni voi käyttää jatkossa hyväksi suunnitellessa kaveritoiminnan tulevaisuutta ja mahdollista kehittämistä.

Tutkimukseni etsii vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisia kokemuksia lapsilla ja vanhemmilla on kaveritoiminnasta?
2. Millaiset toiminnot ovat edistäneet lapsen toimijuutta?

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jossa aineisto kootaan luonnollisissa tilanteissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusjoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Tutkimukseen osallistuvat yksilöt ovat ainutlaatuisia ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2001, 155.)

Laadullinen tutkimus on hyvin monimuotoinen käsite. Se voidaan kuitenkin laajasti määritellä niin, että se on kaikkea empiiristä tutkimusta, joka ei ole määrällistä. Aineistolähtöinen analyysi on myös hyvin tyypillinen laadullisen tutkimuksen piirre. Tulokset ovat ainutlaatuisia, jotka koskevat vain tätä tiettyä tutkimusta ja tutkittava joukko on yleensä myös pieni. (Tuomi 2007, 96–97.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma yleensä elää prosessin edetessä. Tulkinta jakaantuu usein koko tutkimusprosessiin, joten jopa tutkimussuunnitelman asettelua voi joutua pohtimaan uudelleen prosessin edetessä. (Eskola & Suoranta 2008, 15–16.) Laadullinen tutkimus ei pyri yleistämään asioita. Se pyrkii kuvaamaan ja ymmärtämään tiettyä ilmiötä. Siksi on hyvin tärkeää tutkimuksen luotettavuuden kannalta, että osallistuvat henkilöt tietävät tutkittavasta asiasta mahdollisimman paljon tai omaavat kokemuksia siitä. Tämän takia on tärkeää, että kvalitatiiviseen tutkimukseen valitaan henkilöt harkiten, eikä sattumanvaraisesti. (Tuomi, Sarajärvi 2009, 85–86.)

Valitsin tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen, koska tarkoituksenani on kartoittaa kokemuksia. Tutkimukseeni osallistuu hyvin pieni joukko ihmisiä, joten sekin viittaa laadulliseen tutkimukseen. Tutkimukseni on tarkoitettu niille

perheille, jotka ovat olleet mukana kaveritoiminnassa. En etsi tutkimuksessani tilastollisia yleistyksiä, vaan tahdon tietää juuri näiden perheiden omakohtaisia kokemuksia kaveritoiminnasta ja myös mahdollisia kehittämissideoita.

6.1 Kyselylomake aineistokeruumenetelmänä

Pohdin pitkään, kuinka keräisin aineiston opinnäytetyötäni varten. Ensin ajattelin haastattelua, mutta tulin lopulta siihen tulokseen, että aihe voi olla lapsille hankala. Mietin myös sitä, että olen tuntematon ihminen näille perheille, joten päädyin kyselylomakkeen käyttöön.

Kyselylomaketta laatiessa on oltava hyvin huolellinen, sillä kysymykset luovat perustan kokoa tutkimuksen onnistumiselle. Jos kysymykset on muotoiltu epäselvästi, vastaaja voi ymmärtää annetut kysymykset väärin ja näin tutkija ei saa vastausta haluamaansa kysymykseen. Kysymykset eivät myöskään saa olla johdattelevia ja ne on laadittava niin, että ne vastaavat tutkimusongelmaan.

(Aaltola & Valli 2010, 103–104.)

Vanhemmille laadittiin oma kyselylomake (LIITE 2), jossa oli neljä avointa kysymystä. Lapsille oli kirjeessä oma tehtävä (LIITE 3), jossa sai valita, piirtääkö vai kirjoittaako. Kyselylomakkeiden mukana oli saatekirje (LIITE 1), jossa kerrottiin tarkemmin tutkimuksesta. Kaveritoiminnan yhteyshenkilö oli myös yhteydessä näihin perheisiin ja kertoi heille etukäteen tulevasta kirjeestä. Kyselyn suhteen päädyttiin avoimiin kysymyksiin, koska kyseessä on kokemusten kartoitus. Näin vastaajilla on mahdollisuus kertoa monipuolisesti kokemuksistaan. Kyselylomakkeen kysymykset laadittiin sillä perusteella, mitä kaveritoiminnan yhteyshenkilö tahtoi kyselyssä tulevan ilmi. Kyselylomakkeesta

pyrittiin tekemään hyvin yksinkertainen, jotta siihen olisi helppo vastata. Lapsille annettiin mahdollisuus valita vastaustapa (kirjoitus/piirtäminen), koska kirjoittaminen ei välttämättä ole kaikille luontevaa. Kysymysten on tarkoitus tuoda lapsen näkökulmaa esiin, mutta vanhempien lomakkeessa myös vanhemmat pääsevät tuomaan esille omia mielipiteitään. Kyselyt lähetettiin postitse kaikille kuudelle perheelle, jotka ovat olleet mukana kaveritoiminnassa. Kolme vastausta palautui. Yhdessä perheessä on kaksi lasta, jotka ovat osallistuneet kaveritoimintaan. Vastaajista kolme on vanhempia ja neljä lapsia.

6.2 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen tekemiseen kuuluu vahvasti etiikka. Tutkimusetiikalla tarkoitetaan hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. Tällä taas tarkoitetaan sitä, että tutkija käyttää eettisesti kestäviä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Tutkijan on myös noudatettava tutkimuksessaan rehellisyyttä ja oltava huolellinen. Tutkimus tuottaa myös aina uutta tietoa ja tuo myös esille sen, kuinka vanhaa tietoa voidaan myös hyödyntää uusin keinoin. Tutkijan on myös toimittava rehellisesti muita tutkijoita kohtaan. Jokaisen tutkijan työtä tulee arvostaa siten, että käyttäessään lähdeviitteitä, tulee aina merkitä tarkasti tekijän nimi. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös plagioinnin välttäminen. (Vilka 2007, 29–31.) Laadullista tutkimusta toteutetaan usein ihmisten kesellä ja tutkimustilanteet ovat usein hyvin arkisen oloisia, joten tutkijan on hyvin tärkeää kiinnittää huomiota siihen, ettei loukkaa ketään tutkimuksellaan. Suuri eettinen kysymys tutkimuksen aihetta valitessa on myös sen tavoitteet. Tutkijan on tärkeää pohtia, onko eettisesti oikein tehdä juuri tätä tutkimusta, jos sen tuloksia voitaisiin käyttää kyseenalaisiin tarkoituksiin. (Tuomi, Sarajärvi 2009, 125–126.)

Eettisyys omassa tutkimuksessa näkyy ainakin siten, että olen aidosti kiinnostunut aiheesta ja perehtynyt kaveritoimintaan osallistumalla myös itse vapaaehtoisten koulutukseen. Koen aiheen olevan itselleni kiinnostava ja tahdon aidosti löytää vastauksia kysymyksiini. Toteutin tutkimukseni kyselylomakkeiden avulla, jonka koin sopivimmaksi tavaksi kerätä aineiston. Tutkimukseni tulokset tuovat uutta tietoa kaveritoiminnasta ja auttavat mahdollisesti kehittämään sitä.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää, että tutkija on itse ikään kuin tutkimusväline. Tämä johtuu siitä, koska laadullisessa tutkimuksessa on usein paljon tutkijan omaa pohdintaa. (Eskola & Suoranta 2008, 210.) Ei ole olemassa mitään tiettyä mittaria, jolla laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voitaisiin arvioida. Kuitenkin esimerkiksi aineiston keruu- tapaa voidaan arvioida ja millä perusteella tutkittava ryhmä on valittu. Tutkimuksen analyysitapaa voidaan myös arvioida. Tutkijan on perusteltava, miten on tullut omiin johtopäätöksiinsä. Tutkimuksen luotettavuudesta kertoo myös, kuinka tutkija on avannut työssään tutkimusprosessiaan, koska tuloksia on näin helpompi arvioida. (Tuomi 2007, 151–152.)

Oma tutkimukseni keskittyy kokemusten esille tuomiseen. Minun on oltava tarkka tuloksia esitellessäni, että tuon tulokset esille juuri niin kuin ne on minulle kirjoitettu kyselylomakkeessa. Tekstin analyysi on siitä hieman hankalaa, koska sen voi tulkita eri tavoin. Tavoitteenani on siis tuoda tulokset julki niin, että en tulkitse niitä liikaa. Pysin myös tuomaan esille tarkasti tutkimusprosessiani, jotta tutkimukseni olisi luotettava. Myös perustelut ovat tärkeitä.

7 TULOKSET

Tutkimukseeni pyydettiin mukaan kuutta kaveritoimintaan osallistunutta perhettä, mutta sain vain kolmelta vastauksen. Otanta on hiukan pieni, mutta laadullisessa tutkimuksessa oleellista ei ole tiedonantajien määrä, vaan heidän tietämyksensä ja kokemuksensa tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Erittelen tulokset lasten ja vanhempien vastauksiin. Tarkoitukseni on tuoda esille kokemuksia kaveritoiminnasta.

7.1 Lasten vastaukset

Annoin lapsille tehtäväksi piirtää kuvan tai kirjoittaa pienen kirjoituksen. Tehtävän tarkoituksena oli saada selville, mitä lapsi on tehnyt tukikaverinsa kanssa ja mikä toiminta on ollut lapselle mieluisinta. Pyysin lapsia myös kertomaan tukikaveristaan. Kyselyyni osallistuneet lapset ovat ala-asteikäisiä, joten vastaukset ovat melko lyhyitä, mutta niistä kuitenkin saa kuvaa siitä, miltä kaveritoiminta lapsen silmin näyttää. Yksi lapsista piirsi kuvan ja kolme kirjoittivat.

Kaveritoimintaan osallistuneet lapset ovat kokeneet tukikaverinsa mukaviksi henkilöiksi ja ovat viihtyneet heidän seurassaan. Jokaisessa vastauksessa kerrottiin tukikaverin olevan mukava. Lisäksi yksi lapsi kertoi tukikaverinsa olevan innokas.

Kaverini on mukava.

Hän on mukava, innokas ja hyvää seuraa.

Pyysin lapsia kertomaan, mitä ovat tehneet tukikaverinsa kanssa. Kaikista vastauksista nousi esille harrastaminen ja erityisesti liikunnalliset toiminnot. Toiminnot ovat tapahtuneet kodin ulkopuolella, esimerkiksi uima- ja keilahallilla. Yksi lapsista piirsi kuvan itsestään ja tukikaveristaan uimassa. (KUVIO 1.)

Olen kaverini kanssa käynyt uimassa, keilaamassa ym.

Olen käynyt uimassa, keilaamassa ja pelannut sulkapalloa.

Liikunnalliset toiminnot olivat lapsille kaikkein mieluisimpia. Lapset pitivät erityisesti uimisesta ja keilaamisesta. Mieluisimmat toiminnot ovat tapahtuneet kodin ulkopuolella.

Mukavinta oli käydä uimassa.

Mukavinta oli keilaamassa.

KUVIO 1. Lapsen piirros itsestään ja tukikaveristaan uimassa

7.2 Vanhempien vastaukset

Laadin vanhemmille kyselylomakkeen, jossa tiedustelin, millaisena vanhemmat ovat kokeneet kaveritoiminnan. Vanhemmat ovat kaikkiaan kokeneet toiminnan hyväksi ja hyödylliseksi lapselleen. Vain yksi vanhempi avasi tarkemmin, millaista hyötyä kaveritoiminnasta on ollut lapselle. Kaveritoiminta on tukenut lapsen sosiaalistumista ja antanut rohkeutta toimia muiden lasten kanssa. Lapsen on koettu saavan myös mukavaa tekemistä ja mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin.

On ollut hyötyä. Meillä kävi niin mukavasti, että ovat vielä tänä päivänäkin tekemisissä. :)

Lapsesta on tullut sosiaalisempi ja avoimempi muiden lasten kanssa.

Lapset sai mukavaa tekemistä ja tutustuivat uusiin ihmisiin. (2 eri vuonna kaveritoimintaa)

Kysyin vanhemmilta, millaisen toiminnan he ovat kokeneet mieluisaksi lapselleen. Vanhemmat korostivat tukikaverin ja lapsen yhteistä aikaa. Urheiluharrastukset ovat myös vanhempien mielestä olleet hyviä ja mieluisia lapsille.

Kävivät keilaamassa, ulkona syömässä ja muuten vaan yhteinen aika.

Kaverin kanssa yhdessä tehtyjä asioita.

Leikkikentällä vietetty yhteinen aika.

Muutenkin tykkäsivät pelata, askarrella, käydä syömässä. Uintireissut olivat mieluisinta.

Kysyin vanhemmilta, millaista toimintaa he toivoisivat kaveritoiminnan sisältävän. Vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä toimintaan. He toivoivat, että tukikaverin ja lapsen toiminnot olisivat liikunnallisia ja ulkoiluun painottuvia.

Esille nousi myös se, että lasta tulisi kuunnella ja yhdessä miettiä toiminnan sisältöä. Eräs vastaaja nosti esille aktiivisuuden ja henkilökemiat, jotka vaikuttavat siihen, millaista toimintaa voidaan järjestää. Yksi vastaaja toivoi kaveritoimintaan lisää niin sanottua järjestettyä toimintaa ja erilaisiin tapahtumiin osallistumista.

Samankaltaista kuin tähänkin asti. Ja ainahan kumminkin henkilökemiat ja toisen aktiivisuus vaikuttaa.

Liikunnallista ja ulkoilevaa yhdessäoloa.

Ennen kaikkea lasta kuunnellen ja yhdessä miettiä yhteistä mukavaa tekemistä.

Enemmän esim. jotain järjestettyä toimintaa, tai jos olisi jotain tapahtumia Ylivieskassa, jossa voisi käydä. Mutta se ei taida johtua MLL:sta, ettei sellaista ole.

Kaiken kaikkiaan vanhemmilla on positiivisia kokemuksia kaveritoiminnasta. He ovat kokeneet sen hyväksi ja tärkeäksi lapselleen. Kyselin kaveritoiminnan kehittämisajatuksia vanhemmilta ja eräs vanhempi nosti esille sen, että tukikaveria tulisi sponsoroida enemmän, koska useimmat toiminnot ovat maksullisia. Vastaaja oli sitä mieltä, että etenkin vanhemmat lapset kaipaavat kodin ulkopuolista toimintaa. Esimerkiksi uimahallilla käynti maksaa.

Jatkoa vaan tälle toiminnalle. :)

Kaveritoiminta on mukava ja hyvin tärkeäksi koettu.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin järjestämän kaveritoiminnan tavoitteisiin kuuluu lapsen itsetunnon vahvistaminen, turvallisen vuorovaikutussuhteen ja myönteisten kokemusten tarjoaminen sekä sosiaalisten suhteiden luominen. Perheiden kokemusten perusteella kaveritoiminnan tavoitteita on saavutettu. Tietenkin jokaisessa tukisuhteessa on ollut omat yksilölliset tavoitteensa, mutta en ole nostanut niitä esille opinnäytetyössäni.

Lapset ja vanhemmat ovat kokeneet kaveritoiminnan positiivisena asiana. Sekä lasten, että vanhempien vastauksista nousee esille vahvasti toiminnallisuus. Lapset pitivät erityisesti liikuntaan painottuvista toiminnoista, kuten uimisesta ja keilaamisesta. Myös vanhemmat pitivät liikunnallisia toimintoja lapsilleen mieluisimpina ja toivoivat toiminnan olevan juuri liikunnallista. Kaveritoiminnan tavoitteissa tulee myös esille juuri lapsen ja tukikaverin yhdessä vietetty aika, harrastaminen ja mielekäs tekeminen. Korhonen (2012) tuo teoksessaan esille sen, että juuri liikunnan harrastaminen on tukihenkilölle hyvä keino lähestyä tuettavaansa. Lapset ovat luonnostaan liikkuvaisia ja toiminnasta kiinnostuneita. Lapsi voi turvallisesti kokeilla erilaisia liikuntaharrastuksia yhdessä tukihenkilönsä kanssa. Fromin & Koppisen (2012) mukaan toiminta ja tekeminen ovat ihmiselle luontaisia tapoja oppia uusia asioita. Aikuisen aito läsnäolo toiminnassa on lapselle hyvin tärkeää, koska se innostaa ja rohkaisee lasta. Myös aiemmissa tutkimuksissa ollaan tullut siihen tulokseen, että toiminnallinen tuki on usein lapsille se kaikkein mieluisin tuen muoto. Hannolan (2012) opinnäytetyössä ja Puustisen (2009) hankearvioinnissa todettiin tuettavien lasten kokeneen toiminnallisen tuen erityisen tärkeäksi.

Vanhemmat ovat kokeneet kaveritoiminnan hyödylliseksi lapselleen. Kaveritoiminnan tavoitteena on vahvistaa lapsen itsetuntoa. Itsetunnon vahvistumista ei kuitenkaan voida mitata vielä, koska toiminta on uutta. Vanhempien vastauksista nousee kuitenkin esille, että kaveritoiminnan myötä lapsesta on tullut sosiaalisempi ja avoimempi toisten lasten kanssa. Kaikki vastaajat kertoivat kaveritoiminnasta olleen hyötyä lapselleen, mutta harvat avasivat asiaa sen enempää. Cacciatoren ym. (2008) mukaan lapsen itsetunnolla on suuri merkitys ystävyysuhteiden luomisessa. Heikko itsetunto voi johtaa ryhmästä syrjäytymiseen. Lapsi, joka arvostaa itseään ja näyttää ulospäin ystävälliseltä, saa usein helpommin ystäviä. Kinnunen (1992) toteaa, että aikuisella on kuitenkin mahdollisuus auttaa lasta luomaan ystävyysuhteita ja vahvistaa lapsen itsetuntoa.

Tukikaverin kanssa vietetty yhteinen aika on vastaajien mukaan ollut mukavaa yhdessäoloa ja lapset ovat viihtyneet tukikaveriensa seurassa. Kaikki tutkimukseen osallistuneet lapset kertoivat tukikaverinsa olevan mukava. Korhosen (2012) mukaan tukisuhteessa lapsi on kahden tukihenkilönsä kanssa ja saa tältä jakamattoman huomion. Lapselle tukihenkilö on aikuinen, joka on olemassa häntä varten ja ottaa hänet aina huomioon. Mattila (2011) korostaa, että lapsen itsetunnon vahvistumisen kannalta on tärkeää, että lapsen elämässä olisi ainakin yksi luotettava aikuinen, joka kannustaa ja näkee lapsessa hyviä puolia. Kaveritoiminnassa on kyse juuri tällaisesta lapsen ja aikuisen välisestä vuorovaikutussuhteesta, jossa lapsi saa tukikaverinsa jakamattoman huomion. Mukavan tekemisen ja onnistumisen tunteiden kautta lapsen itsetunto vahvistuu.

Vanhemmat toivoivat, että kaveritoiminnassa otettaisiin huomioon lapsen toiveet. Tukikaverilta toivottiin taitoa kuunnella lasta ja miettiä yhdessä toiminnan sisältöä. Tässä nousee esille lapsen osallisuus. Lapsen osallisuuden edellytyksenä

ovat aikuisen huolenpito ja suotuisat kasvuolosuhteet, toteavat Nurmi ym. (2011). Nurmi ym. korostavat myös, että lapsen osallisuuden toteutuminen on aina aikuisen vastuulla. Pelkkä mielipiteen ilmaiseminen ei riitä, vaan lapsen täytyy todella kokea, että on saanut olla mukana vaikuttamassa itselle tärkeisiin asioihin. Lapsen osallisuuden toteutuminen riippuu siis tukikaverista. Lasten vastauksista tulee ilmi, että lapset ovat saaneet tehdä sellaisia toimintoja, joista ovat pitäneet. Myös vanhemmat ovat sitä mieltä, että lapset ovat saaneet tehdä itselleen mielekkäitä asioita. Yksi vanhemmista totesi, että henkilökemioilla ja aktiivisuuden tasolla on merkitystä ajatellen tukikaverin ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta. Korhosen (2012) mukaan aikuisen ja lapsen välinen tukisuhde muodostuu hiljalleen tapaamisten myötä. Alussa tukihenkilön on oltava aktiivisempi osapuoli. Aito kiinnostus lapsesta, juttelu lasta kiinnostavista asioista ja aloitteiden teko edesauttavat tukisuhteen muodostumista. Alla kooste johtopäätöksistä SWOT-analyysin muodossa. (KUVIO 2.)

KUVIO 2. SWOT-analyysi johtopäätöksistä

9 POHDINTA

Tutkimukseni herätti itsessäni ajatuksia nyky-yhteiskunnan tilanteesta. Lasten ja nuorten syrjäytymisestä puhutaan paljon. Lapsissa ja nuorissa on tulevaisuus, joten on tärkeää panostaa juuri heihin. Ennaltaehkäisevällä toiminnalla voidaan vaikuttaa mahdollisiin ongelmiin jo hyvissä ajoin. Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin kaveritoiminta on juuri tällainen ennaltaehkäisevä tuen muoto. Toiminnalla voi olla suuri merkitys lapselle, vaikka ulkopuolisen silmään voisi näyttää siltä, että tukikaveri ja lapsi tekevät yhdessä vain hyvin arkisia asioita. Arkiset kohtaamiset ovat juuri niitä tärkeitä kohtaamisia. Pienikin positiivinen asia, joka sanotaan ääneen, voi olla itsetunnolle hyvinkin tärkeä. Tutkimukseni osoittaa sen, että lapset ovat kokeneet toiminnallisen tuen hyvin tärkeäksi. Etenkin kodin ulkopuolella tapahtuva toiminta on lapsille varmasti hyvin jännittävää ja tuo iloa arkeen. Lapset nauttivat usein aikuisen jakamattomasta huomiosta. Perheissä, joissa lapsia on enemmän, huomio voi helposti jäädä vähemmälle. Kaveritoiminta tarjoaa lapselle tilaisuuden olla huomion keskipisteenä ja antaa lapselle mahdollisuuden osallisuuteen. Tukikaverin vapaaehtoinen työ on mielestäni tärkeää ja voi olla hyvin merkittävää lapselle tai nuorelle.

Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin järjestämä kaveritoiminta on koettu positiiviseksi. Vastaajia kyselyssäni on vähän, mutta jokaisen vastaajan mielipide on tärkeä, koska juuri nämä ihmiset ovat olleet mukana kaveritoiminnassa ja osaavat parhaiten kertoa, kuinka ovat kokeneet sen. Tutkimukseni ei tee yleistyksiä, mutta tuloksien avulla saadaan kuvaa siitä, minkälaisia kokemuksia toimintaan osallistuvilla lapsilla ja heidän vanhemmillaan on kaveritoiminnasta.

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia kokemuksia lapsilla ja vanhemmilla on kaveritoiminnasta sekä minkälaiset aktiviteetit ovat olleet hyväksi havaittuja. Vaikka tutkimukseni vastaajien määrä on pieni, olen saanut vastauksia niihin kysymyksiin, mitä halusinkin. Tutkimusprosessini eteni hiukan monimutkaisella tavalla, koska lähetin kyselylomakkeet ennen kuin olin koonnut teorian. Laadin kyselylomakkeet sillä periaatteella, mitä kaveritoiminnan ohjaaja ohjeisti minua. Teorian rakentaminen oli hiukan haasteellista, koska jouduin etsimään kyselyn vastauksista teoriakokonaisuuksia. Vähitellen teoriaosuus alkoi kuitenkin avautua ja yhtymäkohtia kyselylomakkeeseen löytyi.

Jatkotutkimusaiheita ajatellen, omaa tutkimustani voisi laajentaa. Kokemuksia voisi kerätä ehkä laajemmin haastattelun avulla. Näin varmistuisi, että kokemuksia saisi kerättyä laajemmin. Kaveritoimintaa voisi lähestyä myös hyvin erilaisista näkökulmista. Esimerkiksi aihetta voisi tutkia tukikaverien kokemusten kautta. Voitaisiin tutkia, millaisena tukikaverit ovat kokeneet vapaaehtoistoiminnan itselleen. Tutkimuksen voisi kohdistaa myös tuettavien lasten opettajiin. Olisi kiinnostavaa tietää, onko kaveritoiminta vaikuttanut lasten ja nuorten koulunkäyntiin. Toive tukikaverista saattaa tulla koulun kautta, koska opettaja on havainnut, että tietty lapsi tai nuori voisi hyötyä tästä palvelusta. Opettajan näkökulma koulunkäyntiin olisi hyvä jatkotutkimusaihe.

Opinnäytetyöprosessi oli minulle hyvin opettavainen. Erityisen haastavaksi osoittautui se seikka, että on yksin vastuussa työn etenemisestä. Välillä tuntui joutuneensa umpikujan, koska ei ollut toista henkilöä, kenen kanssa reflektoida työtä. Yksin työskentely opetti kuitenkin vastuun ottamista ja antoi samalla vapautta työskennellä itselleen sopivina aikoina. Opinnäytetyön ansiosta sain myös selkeän kuvan tutkimustyön eri vaiheista. Oli kiehtovaa huomata, kuinka teoria tuki tutkimustuloksiani. Opinnäytetyöprosessi kehitti minua sosiaalialan

ammattilaisena. Erilaisten ilmiöiden tutkiminen on tärkeää työtä, jonka ansiosta voidaan luoda uutta tietoa. Tulevana varhaiskasvattajana koin opinnäytetyöni aiheen hyvin tärkeäksi myös itselleni. Lapsissa ja nuorissa on tulevaisuus ja olen vahvasti sitä mieltä, että erilaiset tukitoimet ovat tärkeitä ja merkityksellisiä. Olen tyytyväinen siihen, että olen omalla työpanoksellani voinut olla mukana tuomassa uutta tietoa kaveritoiminnasta. Toivon, että tutkimukseni avulla kaveritoiminnasta saatiin uutta tietoa ja tuloksia voitaisiin käyttää hyväksi suunnitellessa kaveritoiminnan jatkoa.

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Aho, S. 1996. Lapsen minäkäsitys ja itsetunto. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Aho, S. & Laine, K. 1997. Minä ja muut – Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Otava.
- Cacciatore, R. , Korteniemi-Poikela, E. & Huovinen, M. 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Helsinki: WSOY.
- Eskola, A. & Kurki, L. (toim.) 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8.painos. Jyväskylä: Vastapaino.
- From, K. & Koppinen, M-L. 2012. Menossa mukana – Tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hannola, T. 2012. Tuettavien lasten ja heidän huoltajiensa kokemuksia sosiaalisesta tuesta Tukihenkilöverkko Lapin lapsiperheille- projektissa. Opinnäytetyö. Rovanimen ammattikorkeakoulu. Terveiden edistämisen koulutusohjelma.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2001. Tutki ja kirjoita. 6. painos. Helsinki: Tammi.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Hyvä itsetunto. 20.painos. Helsinki: WSOY.
- Kinnunen, S. 1992. Kohti murrosikää - Tärkeät keskilapsuuden vuodet. 2. painos. Helsinki: Karas-sana.
- Korhonen, A. 2012. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. 2.painos. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Lahtinen, P. 2003. Ihminen on tärkein instrumentti – Työnohjaus vapaaehtoisessa tukihenkilötyössä. Vantaa: SMS-Tuotanto Oy.

- Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Minä tukihenkilönä – artikkeli. 2012. MLL:n Tukikaverikurssi. Luentomateriaali.
- Nurmi, S. & Rantala, K. (toim.) 2011. Näyn ja kuulun – Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: LK-kirjat / Lastenkeskus Oy.
- Ojala, T. & Uutela, A. 1993. Rakentava vuorovaikutus. Porvoo: WSOY.
- Pennanen, R. & Huttunen, M. 2004. Tukihenkilöopas. Forssa: Sylva Ry.
- Porio, A. & Porio, I. 2002. Ystävä auttaa – Opas lähimmäiselle. 2. painos. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Porkka, S-T. 2009. Työnohjaamisen taito – Oppikirja vapaaehtoistyön työnohjaajalle. SMS-Tuotanto Oy.
- Puustinen, A. 2009. "Tärkeintä on yhdessäolo." Sukupolvet verkoksi ja Välittävät sukupolvet – hankkeiden arviointiraportti. Jyväskylä: Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.
- Ruskomaa, L. , Nordlund, A. , Euramaa, K-I. & Virtanen, T. 2001. Vapaaehtoistoiminta Lapsiperhe-projektissa – Kokemuksia ja kehittämisiäideoita. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Säily, P. 2012. PowerPoint.tiedosto. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Tukikaverikurssi-materiaalit.
- Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue - Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valjakka, N. 2012. Itsetunto. Kustannusosakeyhtiö Perhemediat Oy.
- Viljamaa, J. 2008. Anna lapsen onnistua. Jyväskylä: Gummerus Kustannus Oy.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vilko-Riihelä, A. 2006. Psyhyke – Psykologian käsikirja. Helsinki: WSOY.

Hei!

Olen sosionomiopiskelija Ylivieskan Centria ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin järjestämästä kaveritoiminnasta. Kysely toteutetaan nimettömänä, joten perheiden nimet eivät tule minulle tietoon missään vaiheessa. Kyselyn ei pitäisi viedä aikaanne paljon. Tutkimukseni kannalta olisi äärimmäisen tärkeää, että mahdollisimman moni vastaisi.

Mistä on siis kyse?

Tarkoitukseni on siis kartoittaa vanhempien ja lasten kokemuksia kaveritoiminnasta. Vanhemmille olen laatinut oman kyselylomakkeen ja lapsille oman pienen kirjoitustehtävän. Tahtoisin siis tietää, mitä mieltä olette olleet kaveritoiminnasta, mahdollisia kehittämisideoita ja onko siitä ollut lapselle hyötyä.

Mitä siis tulee tehdä?

Voitte laittaa vastauksenne (sekä aikuisten ja lasten) tämän kirjeen mukana tulleeeseen kirjekuoreen, jossa on postimerkki ja osoite valmiina. Tietysti olisi suotavaa, että voisitte vastata mahdollisimman pian, jotta pääsisin purkamaan aineistoa.

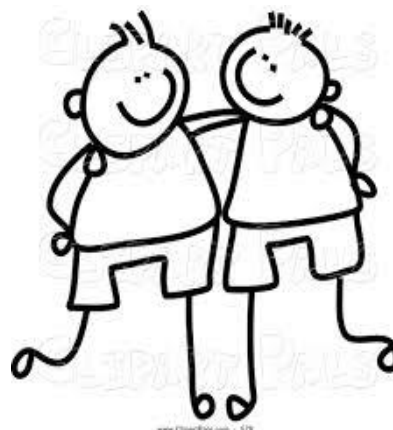
Olisin hyvin kiitollinen, jos voisitte osallistua kyselyyni.

Mukavaa ja aurinkoista kesää!

Ystävällisin terveisin

Jenni Heikkinen

sosionomiopiskelija, Centria AMK

Kysely **vanhemmille** Mannerheimin lastensuojeluliiton
kaveritoiminnasta

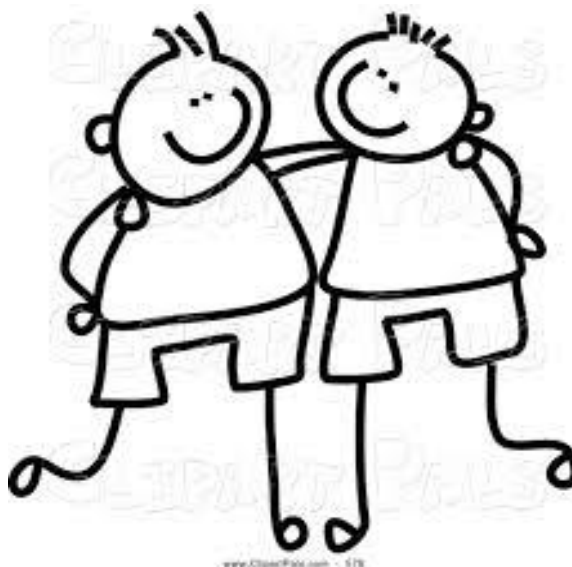
1. Oletteko kokeneet, että lapsellenne on ollut hyötyä kaveritoiminnasta? Jos on, niin mitä?
2. Millaiset toiminnot "kaverin" kanssa ovat olleet hyväksi havaittuja/mieluisia lapsellenne?
3. Millaista toimintaa **toivoisitte** kaveritoiminnan sisältävän?
4. Muita ajatuksia kaveritoiminnasta. Tuleeko mieleen kehittämisideoita?

Tehtävä lapselle

Aikuinen voisi aluksi selventää lapselle, että kyseessä on kaveritoiminnan kautta tullut "kaveri", jotta lapsi varmasti ymmärtää, mistä pitää kirjoittaa/piirtää.

**Saat valita seuraavista tehtävistä itsellesi mukavan:
(saa tehdä kummankin, jos haluaa!)**

1. Kirjoita tarina "kaveristasi". **Tarinan ei tarvitse olla pitkä!**
  - Mitä olet tehnyt "kaverisi" kanssa?
  - Mikä oli mukavinta, mitä teitte "kaverin" kanssa?
  - Millainen "kaverisi" on?
2. Piirrä kuva sinusta ja "kaveristasi". Kirjoita, mitä teette kuvassa.

Kiitos sinulle! :-)